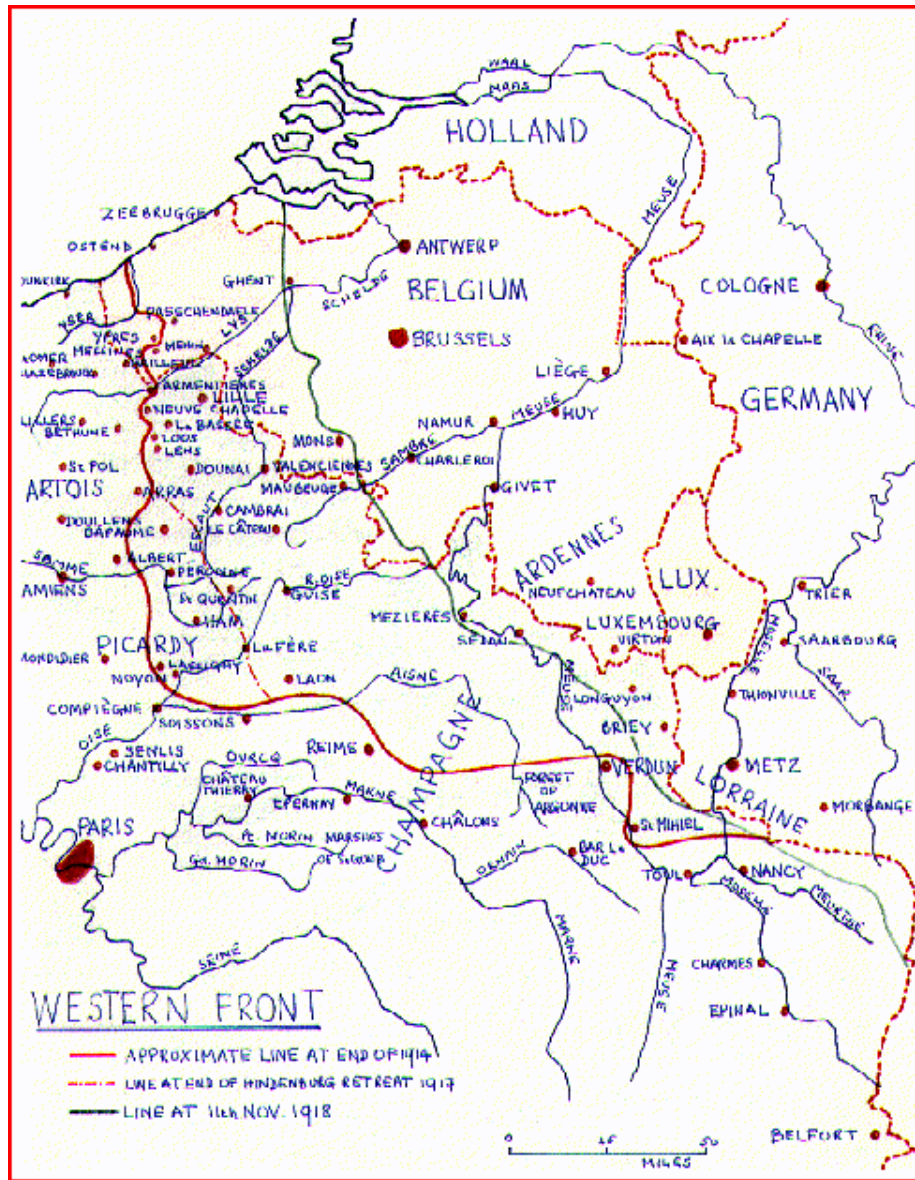

Bijlage 1 – kaart van het Westelijke front

Op deze kaart kan u de Westelijke frontlijn zien. Deze liep, op haar hoogtepunt, van Nieuwpoort aan de Belgische kust tot Belfort aan de Zwitserse grens met uitstulpingen in Picardië en rond Verdun.

Bijlage 2 – Jules Cooman¹

Vorming, gedrevenheid, religieus engagement en neogotisch fundamentalisme zijn evenveel aspecten van Jules Coomans, aan wie de stad Ieper voor zijn wedergeboorte en architectuurhistorische tradities veel te danken heeft.

Coomans werd geboren in Scheldewindeke op 17 mei 1871. Hij liep school aan het Gentse Sint-Amandscollege. In het aanpakende Sint-Lucas-Instituut zorgde oom Frans Coomans² voor diens artistieke opvoeding. Op 16-jarige leeftijd werd hij toegelaten aan de universiteit van Leuven voor een opleiding als ingenieur-architect. Hier werd hij leerling en stagiair van Joris Helleputte. Met diens steun werd Coomans in 1895 tot stadsarchitect van Ieper benoemd. Tijdens de oorlog woonde hij in Wimereux, bij Boulogne-sur-Mer. Hij slaagde erin zijn plannen en opmetingen voor Ieper in veiligheid te brengen. Tijdens de oorlog trachtte hij samen met burgemeester Colaert zijn ideeën voor een historische wederopbouw van de stad in ruimere kring te propageren. Jules Coomans overleed in 1937.

---

¹ DENDOOVEN, D. en DEWILDE, J., *De wederopbouw in Ieper, een wandeling*, Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, 1999

² Broeder Matthias FSC

BIJLAGE 3 – VERKLARENDE WOORDENLIJST

De marcatiepalen: dit zijn stenen zuilen van ongeveer één meter hoog die uit Elzassergraniet zijn gehouwen. Ze duiden aan tot waar de Duitsers het verst westelijk zijn doorgedrongen. Deze palen werden geplaatst op initiatief van de Franse Touringclub, de Belgische Touringclub en de Ypres League. Elk van deze drie organisaties stond in voor het plaatsen van de stenen in de sector waar militairen van hun nationaliteit gedurende een lange periode gevochten hadden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de meeste van deze palen door de Duitse bezetter vernietigd of beschadigd.

Albertina Marker: Dit zijn ruitvormige herdenkingsstenen die tussen 1985 en 1987 geplaatst werden op locaties die een belangrijke rol in de Eerste Wereldoorlog gespeeld hebben.

BIJLAGE 4 – OOGGETUIGE

Met ontzetting aanhoorde kapitein Edwin Campion Vaughan het bevel dat voor hem klonk als zijn doodvonnis. Het kwam van het hoofdkwartier van generaal Fanshawe: "Ruk om 13.45 uur op tot bij de Steenbeek en houd u klaar voor de aanval."

Op klaarlichte dag!

Een drogende wind, zo werd gezegd, zou het allemaal wat makkelijker maken. The Warwickshires, het regiment waartoe Vaughan behoorde, konden met eigen ogen zien hoe 't er in werkelijkheid uitzag. De Steenbeek was niet meer te onderscheiden in het landschap. De afwateringskanalen waren vernield en het water van de Steenbeek en van het moeras tussen de beek en de hoogte van Langemark bedekte het terrein met een blubberige brij. Die zag er aan de oppervlakte uit als een dikke pap, maar werd meer in de diepte dikker, zodat mannen die erin gevangen raakten langzaam naar beneden werden gezogen en een trage, verschrikkelijke dood stierven. Het was ternauwernood mogelijk een weg te vinden naar de hoogte door de kleine modderhoopjes te volgen rond en tussen de volgelopen bomtrechters. Je liep voortdurend het risico erin te vallen en te verdrinken. De meesten kwamen aan hun einde doordat ze een weliswaar kleine verwonding door een granaatscherf of kogel opliepen, maar daardoor in de modder belandden en verdronken. Minuten lang vergeefs vechtend tegen de onafwendbare dood.

Vaughan zag op zijn horloge de tijd wegtikken tot 13.45 uur. Hij rukte op naar de Steenbeek. Zijn orders specificeerden dat hij daar gedurende de eerste aanval als reserve moest blijven wachten bij een vooruitgeschoven commandopost, het 'Kookhuis', dicht bij de Sint-Juliaanweg. Hij hoorde de fluitjes van de andere aanvoerders. Vaughan keek rond zich.

Het hevige bombardement dat de aanval begeleidde werd onmiddellijk met even zwaar geschut beantwoord door de Duitsers. Het was voor iedereen duidelijk dat de vijand van tevoren op de hoogte was geweest van alle details van de aanval.

Vaughan zag met pijn in het hart hoe de rijen soldaten voor hem openwaierden, uiteenbraken en bijna helemaal werden neergemaaid. Een klein aantal van het 7de Warwickshires bereikte het eerste doelwit, enkele schuttersposten halverwege de hoogte. Er was geen sprake van op dat ogenblik nog verder op te rukken.

"Ruk op tot bij de schuttersposten, Vaughan, en kijk of je iets kunt doen. Veel geluk!"

Vaughan rende naar de andere kant van de weg, waar een ogenblik eerder een man gedood was in het trommelvuur, en wierp zich in de modder aan de andere kant. Hij kroop over de lichamen van zijn kameraden en door de met rottende lijken vermengde modder. Hij dook in een bomtrechter om te ontsnappen aan de rakelings over hem heen scherende kogels van machinegeweren. Hij sloop over de kleine verhogingen in het landschap, terwijl hij zijn vrienden bij de schuttersposten voor hem zag neergemaaid worden.

'Ik pauseerde even in de bomtrechter. Binnen een paar seconden voelde ik mezelf wegzinken, en hoe harder ik vocht om eruit te komen, hoe meer de modder me naar beneden zoog. Ik was al tot mijn middel weggezonden, toen ik de zijwand van de trechter een been van een lijk zag steken. Wanhopig greep ik het vast maar het brak af. Ik gooide het weg, legde een paar

geweren plat op de grond en schreeuwde naar de mannen in een andere put dat ze er nog enkele naar me toe moesten gooien. Het lukte me daarop te kruipen en meer dood dan levend bereikte ik de verwoeste schutterspost.'

De drogende wind was nu gaan liggen en had plaats gemaakt voor stromende regen. Vaughan verzamelde zoveel mogelijk manschappen, keerde terug naar de weg en begaf zich naar Triangle Farm. Van daaruit zou hij moeten proberen een omtrekkende beweging te maken om Springfield Farm aan te vallen vanuit het noorden, waar de hoogte van Langemark lag. Maar de Duitsers hadden Springfield Farm omgebouwd tot een versterkte bunker met een verwoestende machinegeweerpost.

Vaughan slaagde er niet in meer dan een handvol manschappen bij elkaar te krijgen. De rest was dood of weigerde botweg: "Wij zijn niet bang, maar we hebben onze opdracht uitgevoerd." Hij moest zich kwaad maken en hen dwingen de kapotgebombardeerde weg naar Triangle Farm in te slaan.

'Vlak voor me stopte een man plotseling. Woedend snauwde ik hem toe en stootte hem met mijn knie aan. Heel beleefd antwoordde hij me: "Ik ben blind, Sir." Hij draaide zich om: zijn ogen en neus waren weggeslagen door een granaatscherf. "Oh God... "'

Door de hevige regen was het moeilijk in een voortdurend trommelvuur de juiste weg van Triangle Farm naar Springfield Farm te vinden. Vaughan en zijn mannen passeerden langs een massa lijken en gewonden, die wanhopig vochten tegen de zuigende modder, probeerend niet te verdrinken nu het waterpeil begon te stijgen. Hun krijsen en schreeuwen om brancardiers ging door merg en been.

Doordat het bleef regenen en steeds meer gewonden verdronken in het stijgende vuile water, verloren zowel de Engelsen als de Duitsers de controle over de gevechtshandelingen. Puur toevallig lanceerden Vaughan en zijn mannen vanuit het noorden een aanval op Springfield op hetzelfde ogenblik dat een andere kleine groep Warwickshires vanuit het zuiden aanvielen. Ze waren erin geslaagd zich een weg te banen vanuit hun positie bij de schietposten. Zestien Duitsers gaven zich zonder slag of stoot over; maar ze werden neergemaaid door de machinegeweren van hun eigen kant toen ze naar de Britse linies werden geleid.

Het vechten hield op toen de duisternis inviel. Steeds meer Duitsers gaven zich over en deelden met de Britten in de ellende. Britse en Duitse officieren en soldaten kropen samen rond de Springfield bunker, wachtend op de dood of op het einde van de verschrikkingen. Stilaan stierf het schreeuwen en kreunen van de gewonden uit. De modder en het water namen hen langzaam in zich op.

In Springfield zelf stond het water tot kniehoogte. Er lagen een paar lijken in en daartussen zat een Duits officier wiens linkerbeen door een granaat was afgerukt. Er hing een afschuwelijke stank. De Duitser zocht in zijn zak naar een kleinigheid, als een teken van waardering voor Vaughan die de resten van zijn been ondersteunde en hem water te drinken gaf. Uiteindelijk vond hij het: drie suikerklontjes. Vaughan deed alleen maar of hij ervan at: ze waren verkruid en doordrenkt met bloed.

Vaughan wist dat Springfield de volgende dag niet te verdedigen zou zijn tegen een Duitse aanval. Ze zouden allemaal dood blijven. Maar van Triangle Farm zag hij enkele mannen naderen, Britten, de Berkshires.

'Sturen ze jullie als versterking?'

'Nee, we komen jullie aflossen.'

In de strijd van de afgelopen dag om de hoogte van Langemark had alleen al Vaughan's compagnie 75 van de 90 manschappen verloren.